

Mesterek és műhelyek

Takáts Zoltán kovács céhmester, iparművész

Pongrácz Zoltán faműves

Marczell Kolos fémgúra készítő

Molnár József díszmű kovács, népi iparművész és fia,
Molnár Rudolf díszmű kovács

Marczell Kolos

Baján született 1969-ben. 2003 óta Gárdonyiban él családjával.

1987-ben a budapesti Vági István Építőipari Szakközépiskolában magasépítési szakon végzett. Az Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskolán 1991-ben mélyépítő mérnök, majd a Budapesti Műszaki Egyetemen 1995-ben építőmérnök diplomát szerzett. 2002-ben elvégezte a Tartó-szerkezet-tervezők Mesteriskoláját Budapesten. 1987–88 között az Általános Építettervező Vállalatnál dolgozott statikus szerkesztőként, majd 1992–96 között a Magyar Honvédség Katonai Felderítő Hivatalánál elhelyezési ovh. volt. 1996-ban megalapította saját cégét, a MARCZELL Mérnökirodát, amelyben irodavezetőként statikus tervezéssel, szakértéssel és tanácsadással foglalkozik. A Magyar Mérnöki Kamara tagja, alapító tagja a Gárdonyi Építés és Mérnököknek, Gárdony Város Értéktár Bizottságának elnöke, valamint a Helyi Lokálpatrióta Társaság tagja. SAS Wargame Group, stratégiai játékokkal foglalkozó klub tagja, továbbá az IR. 32. Esterházy Gyalogezred Hagyományörző Egyesület alkalmi közlegénye.

„Nem illik kifesteni csak úgy egy figurát olyanra, amilyenre nekem tetszik.”

BESZÉLGETÉS MARCZELL KOLOS FÉMFIGURA KÉSZÍTŐVEL

A székesfehérvári Tüzzel-Vassal fesztiválon alig tudtam kis öntőműhelynek berendezett asztalát megközelíteni a gyermeksereg és a felnőttek folyamatos ostroma miatt. A műves ólomfigurákból megalkotott történelmi jelentek, makettek komplex tudást igényelnek: egyrészt történelmi, hadtörténelmi, viselettörténelmi ismereteket, másrészt mérnöki precizitást. Marczell Kolos szabadidejében modellkészítéssel foglalkozik.

Honnan indult az ötlet, hogy ólomfigurákat készítsen?

Ha tehetem, szabadidőmben modellezéssel foglalkozom, túlnyomórészt fémfigurák készítésével. Esténként, amikor már elcsendesült a család, akkor jön az én időm – leülök a kis műhelyemben a rádió mellé, és kezdem a „munkát”.

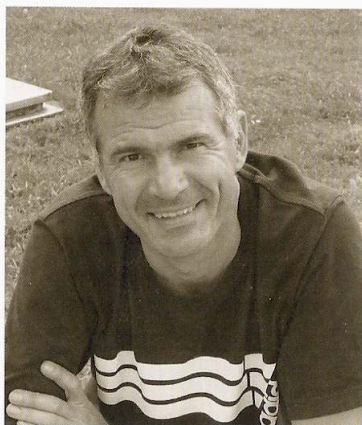
Hogy honnan jött az ötlet? Feleségemet még házasságunk kezdetén elkísértem pár napra Bécsbe, amíg ő dolgozott, én bejártam a fél várost: minden játékboltba, modellboltba, sőt

még a Hadtörténeli Múzeumba is bementem. Aztán az egyik modelleket is árusító üzletben megpillantottam az ír Prince August cég kész öntőformáit. Egy formában három 25mm-es figurát lehetett önteni! Alig vártam, hogy hazajerünk, és kipróbálhassam. Korábban már foglalkoztam műanyag dobozos katonákkal, de nem tetszett, hogy egy adott pózban lévő katonából összesen négy volt a dobozban, nekem pedig 16 db kellett volna, vagyis további négy dobozzal kellett volna vennem. A fémfigurák öntésével ez a probléma megoldódott, annyit öntök magamnak, amennyire szükségem van az adott figurából.

Katonaorvos édesapjának volt-e szerepe az ön hadtörténet iránti érdeklődésében?

Természetesen igen. Gyerekként sokat mesélt a hadgyakorlatokról és egyéb katonaelményekről és ez mindig lázba hozott. Először én is az összeragasztható modellekkel kezdtem, volt repülő, harckocsi vasútmodellézés stb... Bár az

18

általános- és középiskolában a történelem nem tartozott a kedvenceim közé, a hadtörténet iránt ma már töretlen az érdeklődésem, főleg az egyenruhák és a hadizászlók érdekelnek.

Orthon hogy rendezte be a műhelyét? Van-e saját kiállítása?

Az öntőműhely a házunk kazánházában van, ott készül az öntés és a durva fémmunka. A vitrinek sajnos már megteltek kiállítási anyaggal.

Közel 2000 figurám van, némelyik méltatlan körülmények között bedobozolva. Saját terepasztalom nincs, mert egy magamfajta gyűjtő, modellező mindig helyhiánnyal küzd.

Van saját gyűjteménye, féltve őrzött darabjai?

Minden elkészített figura bekerül a gyűjteményembe. Azok nem eladók, de kérésre legyártom. Féltve őrzött darabok is vannak, kifejezetten régi muzeális értékű, régiségnek számító figurákkal nem foglalkozom, de ha látok ilyet, megcsodálom őket.

Mely történelmi időszak, csata, személy megjelenítését kedveli a leginkább?

Az 1700–1850 közötti időszakot, főleg a napóleoni háborúk idejét kedvelem a legjobban. Ebben az időben voltak a legszínesebbek az egyenruhák és egyfajta hagyományt és logikát is tükröztek.

Jól tudom, hogy autodidakta módon tanulta a fémfigurák készítését? Kiket tart mesterének és példaképének?

Igen, a mesterséget nem tanultam senkitől, tanácsot kértem tapasztaltabb kollégáktól, akik többnyire készséggel segítettek is nekem. Ezúton is köszönöm nekik. Mesterem, példaképem nincs a szakmában, de nagy tisztelettel beszélek mindig a Szentendrán élő Homoki Gyusziról, aki az egyik legjobb a „Miniatur Történelem” műfajban.

Hogy látja a fémfigura készítés hazai és nemzetközi helyzetét?

Nagyon visszafogott a hazai helyzet, mert ebből itt nem lehet megélni. Én is kizárólag hobbinak tekintem. Statikusmérnökként dolgozom és tartószervezeteket tervezek. Az ólomfigura készítésnek angolszász területen van nagy hagyománya, illetve komoly gyártók vannak Amerikában is.

Milyen részletekig lehet hiteles egy forma, egy figura?

Maximálisan. Remélem ez a munkáimon is jól látszik. Sokan kérdezik, hogy a nagyobb figurákat egyszerűbb-e kifesteni? Minél nagyobb egy figura, annál több a részlet rajta. Például a

19

☞ 20 ☞

szem egy 28mm-es figuránál egy fekete pötty kis fehér mezőben, de ez az 54mm-es figuránál már kiegészül a pupilla színével is. Így bonyolódik minden részlet kifejtése a figuraméret növekedésével.

A magyar és az európai történelmet egyaránt megjeleníti terepasztalokon. Hol búzódnak a térbeli és időbeli korlátok?

Kiegészíteném: Afrika és Amerika történelme is érdekel! Sok figurám van az afrikai kontinens gyarmatosításának idejéből is, ami az 1800-as évek utolsó harmadában zajlott, és az Amerikai Függetlenségi Háborúból is (1775–1783). Az ókori háborúkban annyira nem vagyok otthon, bár sok római katonám van. Elsősorban az 1700-as évek kezdetétől az első világháború végéig foglalkozom a történelmi korokkal.

Mi minden készül még öntéssel a terepasztalon a katonákon kívül?

Sok mindent elő lehet állítani, táblákat, kisebb tereptárgyakat, használati tárgyakat, bútorokat, berendezési tárgyakat, szekereket stb...

1896. Magyar tüzornok

Mely korosztály számára készülnek az ólomkatonák és milyen céllal?

Elsősorban magamnak készítem a figurákat. Ha mégis befut egy-egy megrendelés, akkor az életkor nincs meghatározva. Az ára miatt nem játéknak készülnek, hanem vitrindaraboknak

vagy hadijátékhoz. Nincs eladó készletem, mert mire végzek egy egységgel, addigra annyira hozzám nőnek, hogy a vitrinemben végzik. Nincsenek eladásra figuráim, szerintem a hobbi akkor hobbi, ha nem abból él az ember.

A családja mennyiben támogatja hobbját?

Maximálisan támogatnak, hálás is vagyok érte! A nejem a fejlesztésekben és a nagyobb projekteknél, illetve a vásárokon való szereplésben támogat, a fiam és a lányom a figurák festésében segít, ha kell.

Ez egy szenvedély. Mi a leginkább vonzó az alkotásban az ön számára?

Valóban szenvedély, sokszor elgondolkodom, hogy jól van-e így. Főleg az első időkben kaptam szemrehányást a családomtól, próbáltam is szabadulni a hobbitól, de nem ment. Látva a sikereimet, ma már ők is támogatnak. Jó érzés gyönyörködni egy-egy újabb elkészült egységben. A személyiségemet biztosan alakítja ez a hobbi, mert kitartásra sarkall: egy-egy figura elkészítése több órát is igénybe vesz. A festést

☞ 21 ☞

1896. Magyar Etyalogosok

csak a történelmi adatgyűjtés után lehet korrektil megkezdeni. Egy-egy zászlóalj lobogójának felkutatása szintén nagyon fáradságos munka. Persze a kézügyességet is fejleszti, nem tudok olyat kitalálni, amit ne tudnék megvalósítani kicsiben. Mindig elcsodálkozom azokon az embereken, akik azt mondják, hogy unatkoznak. Na, ez velem soha nem fordul elő, mindig van valami, amin bütykölni lehet.

Kiemelne néhány érdekességet a világtörténelemből, hogy kik mikor és hogyan használták az ólomkatonákat?

Minden kis figura, katona, függetlenül a mérettől, szobor, műalkotás. Már a fáraók sírjában is találtak figurákat, szobrokat. Talán ezek lehetnek a kis katonák elődjai? Említ-

hetném a kínai agyaghadseréget is. Az ókori görögök, makedónok, perzsák még terepasztalokon készítették elő csatáikat. A középkorban a hadi ifjak képzésében, oktatásában az egyes hadmozdulatok bemutatására kis figurákat használtak. Nagy Frigyesnek a hétéves háború idején (1756–1763) szintén voltak saját fémfigurái, amikkel a hadmozdulatokat szemléltette. 1838-ban Andersen: *A rendíthetetlen ólomkatona* című meséje nagy szerepet játszott a figurák népszerűsítésében. Winston Churchill figurái ma a róla elnevezett múzeumban láthatók.

Vajon mi az oka, hogy napjaink tömeggyártásából hiányzik az ólomfigura?

A 19–20. század fordulóján a nagy hagyományokkal rendelkező angol Britain és a francia Mignot cégek tömegtermelésre álltak rá. Öntő és festőműhelyek alakultak. A gyerekek gyakorlatilag korlátozás nélkül játszhattak az ólomkatonákkal. 1966-ban több vizsgálat kimutatta, hogy az autók üzemanyag használata miatt megnőtt az ólommérgezések száma, emiatt szigorodtak az előírások az ólomtartalmú termékekkel kapcsolatban, és csökkent a

tömegtermelés. Maradtak a gyűjtők és a fémfigurákkal játszó fanatikus felnőttek. Manapság a fémfigurát gyártó cégek már nem játékot gyártanak, elég, ha megnézzük az árukat. A gyerekeknek maradt a műanyag.

Mi volt eddig a legnagyobb szakmai kihívása?

A 2013-ban elkészített Egri vár-makett részletének terepasztala 1:100-as méretarányban. Ez a terepasztal 130cm x 230cm, és 300 db 15mm-es fémfigura látható rajta. Agárdon, a Gárdonyi Géza szülőházában látható az állandó kiállításon.

Milyen pályázatokon, kiállításokon szerepelt eddig?

Az első pályázat a székesfehérvári Szent István Király Múzeummal közös volt, 500db, 60mm-es római kori figurát kellett készítenem múzeumpedagógiai célokra. Szintén múzeumpedagógiai céllal készültek századfordulós 40mm-es katonai egységek a székesfehérvári Hetedhét Játékmúzeumnak a Moskovszky-gyűjtemény mellé. Országsszerte sok időszakos kiállításom volt már.

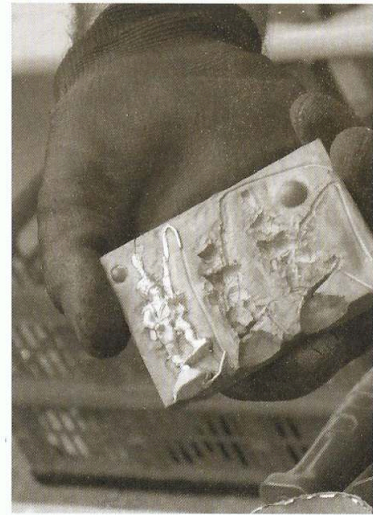
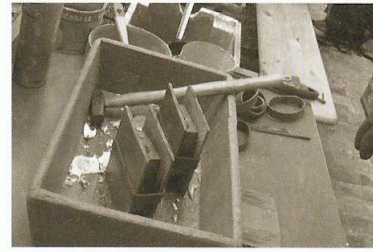
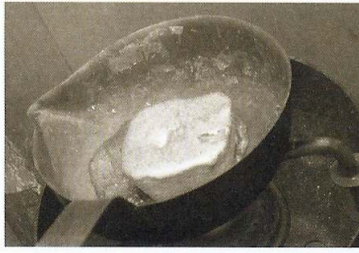
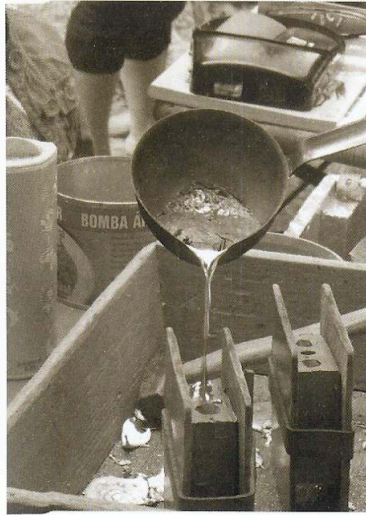
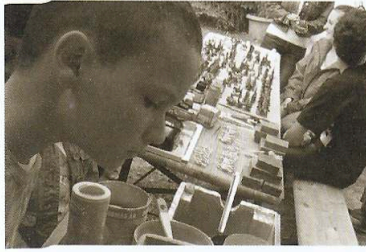
Milyen "rajongói tábor" van az ólomfiguráknak?

Kifejezetten ilyen szakmai szervezet nincs, de van, több klub, ahová lehet csatlakozni. Tagja vagyok a budapesti SAS Wargame Group nevet viselő hadijáték klubnak, ahol néha csatákat játszunk saját festett fémfiguráinkkal. Jó kapcsolatom van a székesfehérvári Szent István Király Múzeummal, a Pákozdi Katonai Emlékparkkal (KEMPP). Nemzetközi kapcsolatom főleg fémfigurákkal foglalkozó cégekkel van, akik webes felületeken publikálják az általam kifestett figurák képeit. Vannak szakmai fórumok az interneten (figurakészítés, festés, terepezés stb...). Inkább bemutatóknak nevezném azokat a rendezvényeket, ahol a lelkes, fanatikus fémfigurások egy-egy szakmai napot vállalnak.

Ha jól tudom, gyermekfoglalkozásokat, előadásokat és mesterség bemutatásokat is rendszeresen tart országsszerte...

Igen, az utóbbi időben rendszeresen. Ilyenkor általában mini-kiállítással és a készítéshez szükséges szerszámokkal, anyagokkal szemlélte-

tem az előadásomat, majd figuraöntést is bemutatok a helyszínen.

Mitől lesz vonzó a mai gyermekek számára a fémfigurázás, az ólomkatona játék?

Amiért nekem is volt a kezdetekben – a kreativitás, szabadság, művészi hajlam, értelmes szórakozás, közösségépítés, történelmi kutatás stb... A fémfigurákkal való foglalatosság emberi és szakmai fevelmet követel, fejleszt a kéz ügyességet, a térbeli szemléletet, művészeti alapokkal, az anyaggal lehet ismerkedni.

Játék maga az ólomfigura öntés és festés is, a végeredménnyel pedig csatajelentekeket lehet konstruálni és rekonstruálni! Hogyan lehet LEGO és gyurma segítségével formákat készíteni, figurákat önteni?

Először is a formázandó figurát beleillesztem egy LEGO zsazuzatba, melybe előtte puha gyurmát teríték. A figurát félig belenyomom, eligazgatom mellette a gyurmát és teleöntöm kétkomponensű szilikon gumival. 24 óra eltelte után megfordítom, a gyurmát kiszedem,

ekkor a gumi már megszilárdult. A megmaradó gumiban lévő figurát szintén megöntöm a kétkomponensű szilikon gumival, ami ekkor még olyan állapotú, mint a tejföl. De előtte a fél formát meg kell kenni zsíros krémmel a leválasztás miatt. 24 óra elteltével megszilárdul a forma másik fele is, ekkor ki kell venni belőle a törzsdarabot, majd le kell tisztázni a sablont. 0.8mm-es fúróval „szuszogó lyukakat” kell fúrni bele, azaz túlfolyókat kell kialakítani, és kész. Ez a pár mondat a valóságban igen aprólékos és hosszú munka. Az elkészült forma után jöhet az öntés.

Milyen célkitűzései vannak az alkotás és a hozzá tartozó kutatás terén?

Olyan saját fejlesztésű 40mm-es figurákat szeretnék készíteni, amelyek az általam legkedvesebbnek tartott történelmi korokat, és azok magyar vonatkozásait mutatják be. Így a spanyol örökösödési háborút (1701–1714), ez a Tenkes kapitánya időszak; Napóleon korát (1789–1815), az 1848–1849-es forradalom és szabadságharcot és az I. világháborút. Nemrég megismerkedtem a Hollókövi élő Tölgyesi Poós

Anna szobrászművésszel és férjével, akik elkészítették az első 1848-as magyar honvéd figurámat. A terv megvalósíthatóságához pályázatot keresünk. Tervek között szerepel a pákozdi csata elkészítése egy nagy terepasztalon, 15mm-es figurákkal, illetve a Siklósi vár és környékét bemutató terepasztal, a Tenkes kapitánya időszakából.

Jókné Gombosi Beatrix

Kapcsolódó weboldalak:

www.toysoldiers.gportal.hu

www.princeaugust.ie

www.frontrank.com

www.irregularminiatures.co.uk

www.fighting15shop.co.uk

www.wargamesfoundry.com

www.toy-soldier.com

www.wargamesillustrated.net